

Анна Чолева-Димитрова

Васил Райнов

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“

при Българската академия на науките

София, България

ОНОМАСТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В СПИСАНИЕ „БЪЛГАРСКИ ЕЗИК“

Ономастичните изследвания през последните години се радват на значителен интерес. Още от времето на първите проучвания в тази област у нас (средата на ХХ век), се очертават и приоритетните дялове – топонимията (по-конкретно микротопонимията) и антропонимията. В началото на новото хилядолетие проблемите, които са свързани с изчерпателното събиране на местностните имена от цялото българско езиково землище, още търсят своето решение. Усърдната събирателска и изследователска работа на цяло поколение ономасти беше увенчана с успех – само през последните няколко години бяха публикувани над двайсет монографични изследвания по топонимия. Въпреки усилията на езиковедите и краеведите обаче, все още има неизследвани области.

Трудностите са свързани преди всичко с теренната работа, а за нея все по-рядко се намират средства. Един от районите, които останаха до този момент в изследователско ономастично забвение, е Трънско. В този брой на сп. „Български език“ са публикувани резултатите от изследване върху микротопонимията на този район по събрани материали на терен, като са използвани рядко срещани и запазени в България документи – *Крепостни актове* от края на деветнайсети век. Този вид изследвания позволяват да се разкрие едно невероятно лексикално богатство, съхранено в микротопонимите, а топонимичните данни с право се смятат за важни исторически извори и донякъде могат да заместват или да допълват липсващите документи от Средновековието.

Заличаването на много селища от картата на България предизвикват тревоги както за демографското състояние на определени области, така и за свързаните с него необратими социални, икономически и етнокултурни процеси. Ономастите определено са потърпевши и изправени пред невъзможността да съхранят и малко останалото, защото, напълно естествено, си отиват възрастните хора, които са изключително ценни като единствено възможните осведомители.

Увеличаването на системните изследвания, а оттам и на обема на изходния топонимен материал, както и създаването на *Корпус от оними* в Секцията по приложна лингвистика към Института за български език, позволяват да се пристъпи към обобщаващи наблюдения на различните ономастични подвидове и подсистеми, както и към съпоставянето на поредица от вътрешносистемни семантични класове. В тази книжка на сп. „Български език“ е представено изследване за народната таксономия на названията за плодове, според данни от българската топонимия. Проучването на връзката между топонимията и растителния свят е важно, тъй като дава възможност въз основа на фолклорни източници да бъдат направени редица заключения относно принципите, по които се класифицират растенията в езиковото съзнание. Подобни изследвания позволяват да се изясни „до каква степен и по какъв начин местните названия отразяват природните дадености, да се констатират определени промени в ландшафта, да се направят изводи за стопанското развитие на даден регион, както и да се представи географската дистрибуция на фитонимите“.

Интересни и особено актуални са представените антропонимични изследвания. Проблемите на ономастичното словообразуване в някои балкански и славянски езици са свидетелство за желанието на учените да осветлят по-подробно някои спорни въпроси, които стоят в основата на относително точното етимологизиране на онимите, на реконструкцията на имената и формите. Наблюденията на вторичната отонимна апелативизация е представена в съставителен план (с оглед на българския и немския антропонимикон) в светлината на лингвокултурологията и народопсихологията. Възникването на отонимните нарицателни е представено като „мисловна интерпретация на обектите и явленията от действителността, които го превръщат не само във фразеологичен обект, но и в когнитивен концепт, разкриващ сходствата и различията в народопсихологията на етносите“. В новия брой на списанието е включен и още един материал, проучващ апелативизацията на личните имена, като за целта се подлагат на анализ множество фразеологизми. След личните имена (преномените) на засилен изследователски интерес се радват и фамилните имена. Интересът е обясним – този вид антропоними е част от съвременната българска трикомпонентна личноименна система. Двама от авторите засягат различни страни от въпросите, свързани с фамилните ни имена, като правят паралели с фамилните имена от други езици (английски и полски). Словенската антропонимия е разгледана в една от представените тук публикации – обект на внимание са мъжките лични имена, които са образувани от римско родово име.

Желанието да бъде отразена активността в изследванията по ономастика показва, от една страна, различен поглед върху днешното състояние на езиковедските дирения, а от друга, вероятно ще предизвика автори и изследователски направления от близки области за сътрудничество при съвместни изследвания.

В заключение трябва да отбележим, че в новата книжка на сп. „Български език“ се очертават и перспективите за развитие на българската ономастика. Доказват го и присъствието на представените автори, повечето от които са млади изследователи.

✉ Анна Чолева-Димитрова

✉ Васил Райнов

balgarskiezik@mail.bg

Публикувано: 30 декември 2014